

TARİHSEL SÜREÇTE İZMİT HÜKÜMET (VİLAVET) KONAKLARI VE İKTİDARIN TEMSİLİYETİNDEKİ DEĞİŞİM

Özden Senem Erol*

Giriş

Bu makale; 1900'lerin başından beri inşası beklenen ve 1976 yılında Türkiye genelinde açılan bir yarışma sonucu projelendirilerek, ilk kez inşa edilen "İzmit Hükümet Konağı"nın inşa ve tamirine ilişkin bilinmeyenleri ele almayı amaçlamaktadır. Kentin "*en büyük eksiği*"¹ olarak nitelendirilen ve 1976 yılında inşası tamamlanan binanın yeri için yaşanan kararsızlıklar, projesi için açılan yarışma, yarışmayı kazanan projenin uygulanması ve yapının sonraki dönemlerde geçirdiği onarımlar makalede konu edilmektedir. Diğer taraftan, kente 2014 yılında inşa edilmeye başlayan yeni hükümet konağı projesi de incelenerek, bu iki vilayet binası üzerinden dönemselsel karşılaştırmalar, iktidar temsiliyetlerindeki değişimler ve üslup değerlendirmeleri yapılacaktır. Ayrıca, yapıların üslupları ve kolektif bellekteki etkileri; sonuçlar kısmında değerlendirilmiştir. Çalışmanın kaynakları, İzmit Hükümet Konağı ile ilişkili olarak o dönemin yerel gazetelerinde yer alan inşaat haberlerine, Arkitekt dergisinde yer alan proje bilgilerine, makalelere ve kamu kurumlarının arşivlerine dayanmaktadır.

Bilindiği gibi, Osmanlı'da 19. yüzyıla kadar yönetim işleri için inşa edilmiş veya bu amaçla kullanılmış ayrı kamu binaları bulunmamaktadır. Bu döneme kadar atanan valiler, eyalet merkezinde kendilerine ayrılan veya kendileri için kiralanmış konaklarda oturmuşlardır. Valilerin ve onun hizmetinde çalışan kişilerin bir kısmı-

* Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Y. Mimar. Kocaeli Üniversitesi MTF doktora programı.

¹ Bu tanım İzmit'in yerel gazetesi olan Türkyolu, Türkyolu- Bizimşehir gazetelerinde sık sık dile getirilmektedir. Rıfat Yüce'nin "Kocaeli Tarih ve Rehberi" kitabında ise Yüce tarafından Hükümet Konağı'nın 1937 yılında inşa edilmesi temenni edilmiştir.

nın yaşadığı bu konaklar aynı zamanda devlet işlerini yürüttükleri yerlerdir.² Osmanlı İmparatorluğu'nda ayrı kamu binalarının mevcut olmaması sebebiyle, idari kadronun işlerini, yaşadıkları konaklarda yürüttükleri görülmektedir. Fakat Tanzimat'ın ilanıyla idari yapının yeniden düzenlenmesiyle birlikte, ayrı kamu binaları oluşturulmaya başlanmıştır. Tanzimat'ın modern kent düzenlemeleri bağlamında kent dokusunun içinde veya dışında hükümet meydanları tasarlanmış ve en önemli mimari unsuru ise hükümet konakları olmuştur. Tanzimat Dönemi'yle başlayan yenilikçi yaklaşım ve devletin gücünü ülkenin her noktasında göstermek amacıyla kamu binası inşalarına önem verilmektedir. Bu merkezîyetçi yaklaşım ve otoritenin göstergesi olan kamu binaları arasında ilk sırayı hükümet konağı binaları almaktadır. Osmanlı Dönemi'nden kalan bu binaların yangınlar, gereksiz görülerek uygulanan yıkımlar, genişletme ve onarmalar dahilinde günümüze ulaşan orijinal örnekleri ise az sayıdadır.³

Cumhuriyet'in ilanından sonraki ilk 10 yıl içinde ise, imar alanında tamirat işlerinin ağırlıkta olduğu görülüp, yeni hükümet konağı inşaatlarına pek rastlanmamaktadır. Arkitekt Dergisi'nin eski sayılarına bakıldığında, hükümet konağı inşasıyla ilgili olarak ilk, 1933 yılında Karacabey Hükümet Konağı yapım ihalesiyle ilgili bir habere rastlanır.⁴ 1936 tarihli bir başka haberde ise, "Hükümet binası olmayan vilâyet ve kaza merkezleri"nin yeniden tespitinin yapıldığı, Maliye Vekâleti'nin⁵, 1937 yılı bütçesinden bu binaların inşası için lazım gelen tahsisatı yapacağı ve Nafia Vekâleti'nin⁶ de aynı yıl içinde bu yerlerde Hükümet binalarını yaptırmaya başlayacağı" bilgisi yer almaktadır.⁷ 1940-50'li yıllarda inşa faaliyetlerinin Türkiye genelinde yoğunlaştığı görülerek, 1946 yılı içinde "muhtelif yerlerde 29 hükümet konağı" inşa edildiği bildirilmektedir.⁸ Bu yerlerin isimleri belirtilmemiş olsa da 1944 yılında Arkitekt Dergisi'nde yer alan Abidin Mortaş'ın "Hükümet Konakları"⁹ başlıklı yazısında; Kayseri, Manisa, Isparta ve Sarayköy'ün hükümet konaklarının 1944 yılından önce

² Musa Çadircı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1997, s. 17-20.

³ Nurcan Yazıcı, "Government Office Buildings in Trabzon Province From Tanzimat Era to the Republic Period / Trabzon Örneğinde Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Hükümet Konağı Binaları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, Vol: 1, Issue: 5, Fall, 2008, s. 943-959.

⁴ "Haberler", *Arkitekt*, Sayı: 06(30), İstanbul, 1933, s. 189-190.

⁵ Maliye Vekaleti: son dönem Osmanlı Hükümetleri'nde maliye işlerinden sorumlu nazırlık olan Maliye Nazırlığı, Cumhuriyet'in ilanından sonra bu rismi almıştır. Bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Osmanlı_Maliye_Nazırlığı

⁶ Nafia Vekaleti: Osmanlı Devleti'nde Bayındırlık Bakanlığı'na verilen isim olan Nafia Nezareti, Cumhuriyet'in ilanından sonra Nafia Vekaleti adını almıştır. Bkz: http://tr.wikipedia.org/wiki/Osmanlı_Nafia_Nazırlığı

⁷ "Duyumlar", *Arkitekt*, Sayı: 9, İstanbul 1936, s. 273.

⁸ "Haberler", *Arkitekt*, Sayı: 193-194, İstanbul 1947, s. 290.

⁹ Abidin Mortaş, "Hükümet Konakları", *Arkitekt*, Sayı: 11-12, İstanbul 1944, s. 250-252.

inşa edildiğini görmekteyiz. Mortaş bu yazısında, II. Dünya Savaşı ile durgunlaşan inşaat faaliyetlerinin hükümet konağı binalarının yapımını da etkilediğinden bahsetmekle birlikte, bu yapıların dönemin yönetimi açısından önemini vurgulamaktadır. İl ve ilçe merkezlerindeki resmi binaların yeterli gelmediğini söyleyerek, devletin il ve ilçe merkezlerinde yaptıracığı kamu yapılarının başında hükümet konaklarının geldiğini ifade etmektedir. Mortaş'a göre, "devlet otoritesini memleketin her köşesinde temsil eden, halka saygı ve bağlılık telkin etmesi icap eden bu binaların vakarlı ve ciddi ifadesi olmaları, Cumhuriyet devrinin kültür seviyesine denk bir mimarî kıymette bulunmaları" gerekmektedir. Ancak, Nafia Vekâleti yapı ve imar işleri proje bürosunun hazırladığı ve mahalli idarelerce iyi bir şekilde kontrolü mümkün olan bazı hükümet konakları dışında, yapılan diğer birçok binalarda, yukarıda sayılan özelliklerin temin edilemediğini söylemiştir. Bunun sebebini, Nafia Yapı İşleri proje bürosunun gönderdiği projelerin kötü bir şekilde uygulanmasına veya gelişigüzel ve güvensiz yerlerde yapılan projelerin inşa edilmesine bağlamıştır. Mortaş, o dönem ortaya çıkan mimari ürünleri "Mimarî eser adı altında" biçiminde nitelendirerek, ülkenin mimarî kültür seviyesini ve umumî sanat görgü ve duygusunu pervasızca baltalayanlar olarak en başa, "yersiz bir itibarla tutunabilen" yabancı mimarları koymaktadır.

Osmanlı'nın son döneminde, devlet otoritesinin simgesel ifadesi olan hükümet konakları, aynı ifadeyi Cumhuriyet Dönemi'nde kendi oluşturduğu mimari dille sürdürmüş görünmektedir. Tanzimat döneminde inşa edilenler, birtakım cephe süslemeleriyle o yılların mimari eğilimlerini yansıtmış, erken Cumhuriyet dönemi yıllarına gelindiğinde ise yatayda devamlılık gösteren geniş ve simetrik bir kütle, giriş kısmının öne çıkarılarak vurgulanması, geniş saçaklar, pencere düzenlerindeki farklılıklarla yerini Birinci Milli Mimari Üslubu'na bırakmıştır. Mortaş'ın makalesinde görülen örnek hükümet konaklarının fotoğraflarında Cumhuriyet'in İkinci Mimari Üslubu'nun anıtsal gücü başta kolonlar tarafından taşınan çıkmalar ve giriş markizleriyle belirgin bir şekilde farkedilmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise özellikle küçük yerleşim yerleri için genellikle mimari tip proje örnekleri uygulanmıştır.

1976 yılından Önce İzmit'te Hükümet Konağı Olarak Kullanılan Yapılar

İzmit'te Tanzimat döneminde kullanılan ve günümüzde mevcut olmayan ilk Hükümet Konağı incelenirse, bu yapının ahşap bir konut veya konak görüntüsünde olduğu tespit edilir. Yapının yapılış tarihiyle ilgili kesin bir bilgi olmamakla beraber, belirli kaynaklarda onarım geçirdiği tarihlerden yola çıkarak, 1862 yılından önce inşa edildiği anlaşılmaktadır.¹⁰ "Kentin ortasındaki satılık konak" şeklinde nitelendiri-

¹⁰ F. Yavuz Ulugün, A. De Moustier'nin Seyahatnamesinde Kocaeli, Kocaeli Tarihi Osmanlı ve Ulusal Kurtuluş Döneminde Kocaeli, İzmit 2002, s.100.

len binanın Hükümet Konağı olarak kullanılması için satın alınmasından önce tersane için hizmet verdiği düşünülmektedir. Bu konak 1918 yılında, soba borusundan çıkan yangın sonucunda ortadan kalkmıştır. 1976 yılında inşa edilen binaya kadar, sırasıyla Kasr-ı Hümayun¹¹ binası, İdadi/Sultani binası¹², İttihat ve Terakki için inşa edilen bina ve son olarak tekrar 1967 yılına kadar Kasr-ı Hümayun binası¹³, hükümet konağı olarak kullanılmıştır.¹⁴ Buradan anlaşıldığı üzere, devletin en önemli kamu yapısı, 1800'lerden 1976 yılına kadar kentte belirli bir yer edinmemiştir. Konumlandığı geçici ahşap konak, saray yapısı ve okul binası fotoğraflarına bakacak olursak; Osmanlı dönemi İzmit Hükümet Konağı mimarisi hakkında kesin bir yargıya ulaşamamaktadır. Çünkü bu üç bina niteliği ve niceliği bakımından çok farklı karakterlerle kente dahil olmaktadır. Yalnızca konumlarının birbirine olan yakınlığı, idari binanın o dönemde hangi bölgede istendiğine işaret etmektedir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan önce, 1907-1912 yılları arasında yeni bir hükümet konağı inşası için girişimlerin olduğu, Oya Şenyurt tarafından kaleme alınan "Projeleri ve Belgeleriyle 20. Yüzyıl Başında İzmit Hapishanesi'nin Tasarımı"¹⁵ başlıklı makaleden tespit edilmektedir. Yıllarca bu tür girişimlerin başarısız olması sonucunda, kentteki en büyük eksikliğin vilayet konağı olduğu yerel gazetelerde sık sık belirtilmektedir. İzmit'te devlet daireleri birbirinden uzak ve genellikle sıhhi olmayan yapılar olup, bu binalarda görev yapan memurların sağlıksız şartlar altında çalışması ve her yapının kira ile tutulmuş olmasının getirdiği maddi zorluklar bu ihtiyacı doğurmaktadır. Bayındırlık Bakanı Nihat Erim¹⁶'in döneminde, İzmit'te hükümet konağı yapılması için girişimlerde bulunulmuş, bir proje yapılmış ve bu proje için uygun bir yer seçilmiştir.¹⁷ Ancak, bu girişime rağmen, 1955 yılında bile, Vilayet Konağı'nın inşa edilmediği tespit edilmiştir.

Saraybahçe'deki mevcut vilayet konağının (Kasr-ı Hümayun) tamir edilmesiyle dairelerin önemli bir kısmını bir araya toplayacağı ve yanına yapılacak ek bir inşaatla tamamının düzene sokulacağı düşünülmektedir.¹⁸ Bu nedenle ilgililer, bu binanın tamiri ve genişletilmesiyle ilgili hazırlıklara başlamışlardır. Kasr-ı

¹¹ Kasr-ı Hümayun: 1861-1876 yıllarında inşa edilen Sultan Abdülaziz'in Av Köşkü binasıdır.

¹² Cumhuriyet'in ilanından sonra 1932-1933 eğitim öğretim yılında "Gazi Ortaokulu" adını almıştır.

¹³ Nezir Fıratlı'nın "İzmit Şehri ve Eski Eserleri Rehberi" adlı kitabında 1967 yılında müzeye çevrildiği tespit edilen bu yapıdan sonra 1976 yılına kadar hangi binanın Hükümet Konağı olarak kullanıldığı anlaşılamamıştır.

¹⁴ Şennur Kaya, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İzmit Kenti (1839- 1938)*, KBB Kültür Yayınları-13, Kocaeli 2009, s. 74-75.

¹⁵ Şenyurt Oya, "Projeleri ve Belgeleriyle 20. Yüzyıl Başında İzmit Hapishanesi'nin Tasarımı", *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 352, 2010, s. 60-65.

¹⁶ Nihat Erim, 1948-1949 yılları arasında 17. Türkiye Cumhuriyet Hükümeti'nde başbakan olarak görev yapan Hasan Saka döneminde Bayındırlık Bakanı olarak hizmet vermiştir.

¹⁷ *Türkyolu Gazetesi*, 7 Ağustos 1947.

¹⁸ *Türkyolu Gazetesi*, 19 Temmuz 1961.

Hümayun'un güney kısmında Maliye tarafından depo olarak kullanılmakta olan binanın yerine, Özel İdare tarafında bulunan mevcut binayla uyumlu bir bina yapılarak, Özel İdare ve Bayındırlık Müdürlüğü'nün de kullanımına sunulması düşünülmüştür.¹⁹

Hükümet Konağı'nın Yeri İçin Yaşanan Kararsızlıklar

Şehircilik uzmanı Mimar Burhan Arif Ongun yapılan kent planındaki aksaklıkları 1936 yılında *Arkitekt Dergisi*'ne aktarırken, Jansen'in Hükümet Binası'nın bulunduğu kapının önüne çıkan dik yolu kapattığını, bu nedenle tepede görülen güzel manzarayı halkın seyredemeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte, dikkat çektiği birkaç gerekçe sebebiyle 1936 yılında hazırladığı imar planında kentin idari merkezini sahil kısmına taşımıştır.²⁰ Diğer taraftan, ilerleyen yıllarda mevcut Hükümet Konağı'nın konumlandığı tepe, kumandanlık binasının bulunması ve yeni adliye binasının inşa edilmesi üzerine Kemal Ahmet Aru'nun 1952 yılında hazırladığı 1/2000 ölçekli imar planında şehrin "idare merkezi" olarak adlandırılmıştır.²¹ 1963 yılında Vali ve Belediye Başkanı Muhlis Babaoğlu il genelinde bir anket yapmış ve hükümete verdiği raporları açıklamıştır. Açıklanan raporda Hükümet Konağı, İzmit Halkevi yanındaki meydana, otobüs duraklarının bulunduğu alana yapılacak, bu nedenle belediye bu araziye hazineye devredecektir. Halkevi yanında inşa edilmesi planlanan binanın yanında adliye binasının olması da istenmektedir. Mevcut vilayet konağı olan Kasr-ı Hümayun ise bir müze haline getirilerek, iki bin parça Nikomedy'a ait heykelin burada korunması uygun görülmüştür.²²

Kentin en büyük sorunlarından biri olan Hükümet Konağı inşaatı, 1967 yılının ikinci beş yıllık planında, "13 İlin Hükümet Konağı İnşası İşi" ne dahil edilmiş, bu nedenle 90 milyon Lira'lık tahsisat konulmuştur. Bu planın hiçbir değişikliğe uğramadan sürmesi durumunda; Kocaeli sekizinci sırada yer almaktadır.²³ 1969 yılına gelindiğinde, Kasr-ı Hümayun'un düşünüldüğü gibi müze haline getirildiğini fakat halen bir hükümet konağı binası yapılmadığını görmekteyiz. Gazetelerde sıklıkla hükümet binası yapılmasının zorunluluğundan bahsedilmektedir. 1970 yılında, belediye, Maliye Bakanlığı'nın teklifi üzerine, hazineye ait Tekel binasının, Belediye Parkı karşısındaki, belediyeye ait 9 dönümlük eski garaj yeri ile değiştirilmesini kabul etmiş ve tekrar karar değiştirilerek Hükümet Konağı'nın burada yapılması kararlaştırılmıştır.²⁴ 1971 yılında, bina için hazırlanan projeler, Ankara'ya

¹⁹ *Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi*, 22 Ekim 1963.

²⁰ Ongun Burhan Arif, "İzmit İmar Planı", *Arkitekt Dergisi*, 1936, Sayı: 1, s. 14-15.

²¹ Aru Kemal Ahmet, "İzmit Şehri İmar Planı", *Arkitekt Dergisi*, 1953, Sayı: 9-12, s. 208-210.

²² *Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi*, 7 Mayıs 1965.

²³ *Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi*, 25 Mayıs 1967.

²⁴ *Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi*, 4 Şubat 1970.

gönderilmiştir. Yine ani bir değişiklikle inşaatın Ankara asfaltı üzerinde Pertev Paşa Camii yakınında yapılması planlanmış fakat sondaj çalışmalarından olumlu sonuç alınamamış ve binanın biraz daha ileri bir konuma alınması gerektiği belirtilmiştir. İlerleyen günlerde yeni bina için, farklı bir konum daha düşünülmüş ve Sanayi Fuarı'nın karşısında Özel İdare'ye ait olan alandan²⁵ 1600 metrekare talep edilmiştir. Bu yer üzerinde Emniyet Müdürlüğü'nün üç katlı binasının kalorifer tesisatını çalıştırmak üzere üstü beton tabliyelili kâgir, bir katlı, 141 metrekare büyüklüğünde yakıt deposu, garaj ve ardiye olarak kullanılan bir binası bulunmaktadır.²⁶ Sözkonusu arazi karşılığında, Maliye Hazinesi'ne ait parsel²⁷ ve üzerinde mevcut bulunan bina takas edilmek istenmiştir.²⁸

Hükümet Konağı Projesi İçin Açılan Yarışma

İlerleyen zamanlarda inşa edilecek hükümet konağının yeri kesin olarak belirlendikten sonra bir proje yarışmasının açılması uygun bulunmuştur.²⁹ 1973 yılı Ocak ayında yapılacak binanın mimari projelerinin hazırlanması için Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından "Mühendislik ve Mimarlık Proje Yarışması"nın açılacağı gazeteler aracılığıyla duyurulmuştur.³⁰ Yarışmaya olan ilgi fazla olmuş ve katılan birçok proje arasından, Alpay Aşkun, Emin N. Uzman, Işık Aydemir ve İlgi Yüce'nin birlikte tasarladıkları projeye birincilik ödülü verilmiştir. Jüri raporuna göre, Maliye bölümünde bankolu servislere maliyenin diğer bölümlerinden geçilerek ulaşılmakta, birinci katta Milli Eğitim bölümüne Valilik koridorundan bağlanılmaktadır. Oto ulaşımının esas girişe yaklaşmamasına rağmen, teklif ettiği temsili hüviyetteki "Hükümet Meydanı" çevre şartları açısından uygun yerlerde seçilmiştir. Camii, Hükümet Konağı ve inkişaf blokları³¹ bu meydanın ana elemanlarını teşkil edebilmiş, meydan mekânı kararlı çözülmüştür. Meydan tümü ile önceden gerçekleştirilebilme imkânı taşımakta, Hükümet Konağı ile mey-

²⁵ Karabaş Mahallesi, 15 pafta, 1056 ada ve 39 parsel no'lu (binanın bugünkü yeri) 3132 metrekarelik arsadır.

²⁶ Burada bulunan mevcut bina için 110 bin lira, parsel için 800 bin lira bedel uygun bulunmuştur.

²⁷ İzmit Tepecik Mahallesi Ankara Caddesi, 1024 ada, 9 no'lu parselde kayıtlı, eski Halkevi binasına ait 511.008 lira bedelli 2920,05 metrekare'dir ve üzerinde 402.375 lira bedelinde bina bulunmaktadır. Buraya yapılacak Hükümet Konağı'nın 40 milyon liraya mal olacağı tahmin edilmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 5 Eylül 1972).

²⁸ Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 26 Ağustos 1971.

²⁹ Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Aralık 1972.

³⁰ Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Ocak 1973. Yarışma serbest ve tek kademeli olarak açılmıştır. Proje yarışması birincisine 22.500 Lira, ikincisine 19.500 Lira, üçüncüsüne 16.500 Lira, dördüncüsüne 13.500 Lira, beşincisine 10.500 Lira ödül verilmesi kararlaştırılmıştır.

³¹ Meydanda bulunan yeni konut bloklarının çevresini geliştirdiğinden dolayı, kelime anlamı "gelişme" olan "inkişaf" sözcüğünün kullanıldığı düşünülmektedir.

dan kuvvetli bir bütünlük teşkil etmektedir. Jüriye göre bina, “*anıtsal hüviyetli tarihi cami karşısında temsili hüviyetini kuvvetli simgelemekte*” ve bu iki yapı arasında doğacak güçlü mekân ile anlamlı bir kentsel odak noktası sağlamaktadır. Devlet yolu üzerinde bir “geçiş kenti” karakteri taşıyan İzmit’te elde edilen bu odak noktası ile devlet yolundan bir bütün olarak algılanabilmektedir. Teklif edilen taşıyıcı sistem ile programın uyumu sağlanmış, üç metrelik aks aralıkları yeterli olmuş, bölümler katlarda ve bloklarda uygun dağılmıştır. Isı merkezi, merkezi bir yerde düzenlenerek; kuruluş ve işletme ekonomik olabilmektedir. Teknik servisler birbirleri ile ilişkili olarak uygun konumlanmış, tuvaletlerin doğal ışık ve havalandırmaya sahip oluşu olumlu bulunmuştur. Tüm bu gerekçelerden dolayı bu proje birinciliğe uygun görülmüştür.³²

Yarışmayı Kazanan Projenin İnşası ve Sonrasında Geçirdiği Onarımlar

Jüri tarafında seçilen projenin hazırlık safhaları tamamlanmış³³ ve sonunda elli yıldır beklenen hükümet konağının temeli 29 Kasım 1974 tarihinde atılmıştır.³⁴ Beş bloktan meydana gelen bu büyük yapının dört bloğu üç katlı, bir bloğu ise iki katlıdır. Binanın inşaatında 6 bin metreküp beton ve 450 ton demir kullanılmıştır.³⁵ 6 Mart 1976 tarihinde kesin kabulü yapılan bina tam zamanında bitirilmişdir.³⁶ 242 adet oda bulunan yapı, 18 milyon liraya mal olmuştur. Yapıda bütün resmi kurumlarla birlikte, arşiv depoları, toplantı salonları ve garaj yer almaktadır.³⁷

1981 yılında yeni vilayet binasının tüm tuvaletleri boyanmış ve tamir edilmiştir.³⁸ Bazı kuruluşların katkılarıyla toplantı salonu yeniden tefriş edilip, 100 kişi kapasiteli hale getirilmiştir.³⁹ 1986 yılında 8 milyon lira bedelle, vilayet binasının girişi yeniden düzenlenmiş ve çevresi de güzelleştirilmiştir. 1988 yılında binanın tüm dış cepheleri boyanmış ve pencerelere güneşi kesmesi için panjur takılmıştır.⁴⁰

³² “Kocaeli Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması”, *Arkitekt Dergisi*, 1973, Sayı: 351, İstanbul, s.151-157.

³³ 1974 yılında 15 milyon lira keşif bedeli ile ihaleye çıkarılan projenin ödeme planı, 3 milyon, 6 milyon ve 6 milyon lira olarak 3 yıla yayılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Eylül 1974). 27 Eylül 1974 yılında Ankara’da ihalesi yapılan binanın 1976’da hizmete girmesi planlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Eylül 1974). 29 Ekim 1974 yılında temel atma töreninin yapılması planlanan 3 bin 800 metrekarelik inşaat alanının etrafı tahta paravanlarla çevrilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Ekim 1974).

³⁴ Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Kasım 1974.

³⁵ Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 30 Kasım 1974.

³⁶ Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 6 Mart 1976.

³⁷ Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 30 Mart 1976.

³⁸ Kocaeli Gazetesi, 24 Haziran 1981.

³⁹ Kocaeli Gazetesi, 17 Ağustos 1981.

⁴⁰ Kocaeli Gazetesi, 12 Ocak 1988.

1983 yılında mevcut vilayet binasının ihtiyaca cevap vermemesi yüzünden ikinci bir ek bina yapılması düşünülmüş ve projelerinin hazır olduğu iddia edilmiştir.⁴¹ Fakat günümüzde mevcut olan bu bina, “Kocaeli Valiliği” adıyla tekil halde hizmet vermektedir.

Hükümet Konağına Getirilen Eleştiriler ve Yeni Bir Hükümet Konağı İnşa Etme Fikrinin Doğuşu

Yapı, dönemin inşaat mühendisleri tarafından binanın kullanım tarihi olan 1976 yılından 2000'lere kadar sıklıkla eleştirilmiş, dar, basık tavanlı ve hizmet şubelerini toplamaktan uzak olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, yapıda yer yer çatlaklar meydana gelmekte ve duvarlardan sular akmaktadır. Çok geniş bir alandan yararlanılarak tüm daire müdürlüklerini kapsaması olanaklıyken, birimler köşelere sıkıştırılmıştır. Bu gibi sıkıntılarının ötürü yapı, halk tarafından “amacından saptırılmış” olarak tanımlanmıştır.⁴² Bunun sonucunda bina eskitilemeden yapılaşından yirmi yıl sonra yeni bir hükümet konağı ihtiyacı, yerel gazeteler aracılığıyla duyurulmuştur.

2000 yılından itibaren, bu binanın hızlı bir şekilde büyüyen sanayi kenti Kocaeli için yetersiz kaldığı her platformda dile getirilmeye başlamıştır. Bunun sonucunda, Kocaeli İl Özel İdaresi tarafından Kocaeli Valiliği yeni hizmet binası inşaat çalışmalarına 2012 Nisan ayında başlanmıştır.⁴³ Projenin sahibi Serimer Mimarlık olup, inşaat yapımını Ekcan İnşaat üstlenmiştir. Bazı aksamalardan dolayı inşaatın 2015'e kadar uzayacağı düşünülmektedir. Eski Köy Hizmetleri'ne ait arsada yapılan Valilik Hizmet Binası, İl Müdürlükleri Hizmet Binası, açık otopark ve kafeterya olmak üzere dört yerleşkeden oluşan bir komplekstir.⁴⁴ Günümüzde Kocaeli Valiliği'nin bütün birimleriyle yeni komplekse taşınmasının ardından bugünkü eski valilik binasının yerinin ne olacağı tartışılmaktadır. Valilik binasının yıkılması, bu alanın kent meydanı haline getirilmesi, alt kısmının da büyük bir kapalı otoparka dönüştürülmesi düşünülmektedir. Ancak, boşalacak olan Karabaş Mahallesi'ndeki eski binanın Adliye'ye veya Emniyet'e verilmesi yönünde öneriler de bulunmaktadır.⁴⁵

⁴¹ Kocaeli Gazetesi, 20 Kasım 1983.

⁴² Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Mart 1978.

⁴³ Valilik Hizmet Binası, birinci derece deprem bölgesinde bulunan kentte depreme dayanıklı bir yapı oluşturulması amacı için 7 adet parselin birleştirilmesi ile İzmit Körfez Mahallesi sınırları içerisinde D-100 yan yola bağlantılı 38 bin 194 metrekare arsa alanı içerisinde 19 bin 500 metrekare inşaat oturma alanı, 46 bin 660 metrekare inşaat alanı olarak düzenlenmiştir.

⁴⁴ Valilik Hizmet Binası 20 bin 702 metrekare, İl Müdürlükleri binası 16 bin 275 metrekare olup 750 günde tamamlanarak, 29 Kasım 2014 tarihinde teslim edilmesi planlanmaktadır (Demokrat Kocaeli Gazetesi, 28 Haziran 2014). İnşaat maliyeti 48 milyon 325 bin TL olarak açıklanan yeni yapı grubunun tefrişi ve çevre düzenlemesi ile birlikte 50 milyon TL'nin üzerinde bir rakama mal olacağı tahmin edilmektedir (Doğan Haber Ajansı, 7 Kasım 2014).

⁴⁵ Özgür Kocaeli Gazetesi, 01 Eylül 2014.

Sonsöz Yerine: İzmit'in Hükümet Konakları'na İlişkin Bir Mimari Değerlendirme

Tanzimat döneminde inşa edilen Hükümet Konağı'nın, devletin temsiliyetinin karşılığı olarak ortaya çıkan mimari dile yansımalarının beklenildiği gibi olmadığı ve sıradan bir konaktan daha öteye gitmediği anlaşılmaktadır. Kasr-ı Hümayun da sonuçta bir köşktür ve ikâmet amacıyla yapılmıştır. 2014 yılında Cumhuriyet ile yönetilen, demokratik, laik ve sosyal devletimizin kullandığı mimari üslupta yeni, özgün ve farklı bir dil umut ederken, geçmişteki üslupların modernize edilmeye çalışılmasından öteye gidilememiştir. Tanzimat döneminde vilayet konağı olarak kullanılmış yapıların denize uzak olan İzmit'in tepe kısmına denk gelen alanda tercih edilmelerinin aksine, uzun yıllar tartışılan Hükümet Konağı (1976) yerinin tam tersi istikamete bulunması; kentle ilgili alınan kararların tutarsızlığından, binanın inşasının zaman aşımına uğramasıyla oluşan çatışmalardan ve çelişkilerden kaynaklanır.

1976 yılında inşası tamamlanan sözde "eski" Hükümet Konağı neredeyse yapıldığı günden itibaren yıkılma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Yapılışından yedi yıl sonra ihtiyaçlara cevap verememesinden şikâyet edilerek, farklı bir alana ek bir bina inşa edilme fikri ortaya atılmıştır. Binanın işlev şemasındaki aksaklıklar, atıl alanlar oluşturmakta ve binanın içinde kaybolma hissi yaratmaktadır. Kare bir formun her bir koluna farklı müdürlükler verilerek, odaları karşılıklı olarak konumlanmıştır. Fakat farklı müdürlüklerin birbiriyle ilişkilendirilmesi belirgin olmayıp, ortak bir toplanma holü oluşturulmamıştır. Planın orta kısmında konumlanan kare kütlelerin ortaya çıkardığı üçgen boşluklar, müdürlüklerin hollerine açılrsa da, farklı birimler ayrı üçgen boşluğa bağlanmış ve binanın tümünü belirli bir alana yönlendirememiştir. Dolayısıyla, binaya giren kişinin gideceği yere yönelme hissi kaybolmaktadır. Genel olarak incelendiğinde, binanın oturma alanı kişi sayısı için uygun gibi görünse de, bina ihtiyaca yeterli gelmemektedir.

2012 yılında inşasına başlanan yeni kompleks ise öncelikle boyutunun büyüklüğü ile göze çarpmaktadır. İlerleyen yıllara oranla gelişen kentin getirdiği nüfus artışıyla birlikte fazlalaşan memur sayısını daha büyük bir çalışma alanına yerleştirmek zaruri gibi görünmektedir. Bu büyük yerleşkede, Valilik ve Müdürlük kısımları ayrı kütleler halinde düşünülmüştür. Bu bölümler de kendi içinde beş farklı kare formun bir giriş holü etrafında toplanması ile oluşturulmuştur. Bina planında, birçok farklı birim bir bütünlük içinde tasarlanmış ve her kütlelerin altında kapalı otoparkı çözümlenerek, çevre düzenlemesinde geniş yeşil alanlar ve ortası su figürlü büyük meydanlara yer verilmiştir.

1976 yılında inşa edilen hükümet konağı projesi zaman içinde işlevsel olarak istenilene yanıt verememiştir, ancak yarışmada kazandığı başarıyı biçiminin temsil ettiği anlama borçlu olduğu jüri raporundan anlaşılmaktadır. Mimar Sinan'ın Pertev Paşa Camisi karşısında, güçlü bir devlet unsuru oluşturma isteği özellikle

belirtilmiş, bir geçiş kenti karakteri taşıyan şehirde, binanın dönemin şehirlerarası geçiş yolu üzerinde konumlanmasıyla kent silueti için olumlu bir izlenim bıraktığı savunulmuştur. Sade, süslemesiz, düz çizgileri ve dik açılarıyla, modern akımın izlerini süren bina, döneminin ruhunu yansıtmaktadır. Üslupsal kaygının ön planda olduğu modernizm döneminde projelere formel anlamda odaklanması, kimi zaman teknoloji ve yapı örgütlenmesi açısından modern olana ulaşılmasını geri planda bırakabilmiştir. Mimarlık adına “söz söyleyebilenler” tarafından tercih edilen ve beğenilen bu proje, hizmete girdiğinde mekânların örgütlenmesi ve mevcut teknolojiyi kullanamaması anlamında, gelişmenin ve değişimin uzağında kalmıştır. Bunun yanında binanın yapılış yılı, modernizmin dünya genelinde son yıllarına denk düşen ve postmodern esintilerin başladığı bir döneme karşılık gelse de, bir Anadolu kenti sayılan ve ekonomik kaygıları olan İzmit’in, tasarım alanında dönemsel geçişleri tam anlamıyla yansıtmaması beklenmemektedir.

Geçmişle bütün bağlarını koparmak isteyen ve uzlaşmaz karşıtlık içinde bulunan modern dönemin sonrası olarak nitelendirilen 1980 ve sonrası yıllarda, tüketim ve kâr yönelimli bir toplumda bilimsel, teknolojik ve kültürel yenilenmenin giderek artan hızı, her geçen gün daha çok miktarda, daha çok eskiyecek nesnelere ve yaşam tarzları üretmektedir. Bu açıdan bakıldığında mimarlık ürünlerinin de tüketim nesnesi olmaması için bir sebep yoktur. İzmit Hükümet Konağı (1976) gerek merkezin ve devlet yöneticilerinin mimari zevklerindeki değişme, gerekse inşai sebeplerle kullanımında ortaya çıkan güçlüklerle zihinlerde eskitmeye yüz tutmuştur. İmge çokluğunun tüketimi artırması gibi çeşitli tarzlardaki yapılar ve üslupsal anlamdaki çeşitlilik; yıkıp yapma ve dolayısıyla yeni inşalara sebebiyet vermekte hem de geçmişe ait bellek yitimini doğurmaktadır. Buna karşıt bir tepki olarak bellek yitiminin yayılmasına amansız bir bellek ve geçmiş hayranlığı eşlik etmektedir. Bu durum hızlı modernleşmenin hızını yavaşlatmanın yolu olarak, yaşam çizgilerini geçmişe bağlama, bellek yitimine karşı koyma çabası olarak görülebilmektedir. Böylece günümüzü bellek gereksinimi ile hızlı unutmama temposu arasında bocalayan bir süreç olarak tanımlamak mümkün olmaktadır.⁴⁶ Bu bocalama sürecinde otoritenin kamusal alanlarda oluşturduğu söylemlerin niteliğinin, toplumun geleceği kurgusunda öncü ve etkili bir özellik taşıyacağı mümkün gibi görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında, 2012 yılında başlayan yeni hükümet konağı, cephesinde Selçuklu Mimarisi’nden izler sürülerek günümüzün malzemeleri ve bir takım formel biçimleriyle modernize edilmeye çalışılmıştır. Selçuklu kümbetlerinin sekiz, on veya oniki köşeli olabilecek piramit tepe örtüsü formu, dört köşeli piramit ışıklığa ve yine Selçuklu döneminin yarım küre kubbeleri, kenarları ovalleştirilerek uzun ve ince dikdörtgen ışıklığa dönüştürülmüştür. Payanda destekli

⁴⁶ Huyssen Andreas, *Alacakaranlık Anıları Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek*, Metis Yayınları, 1999, İstanbul, s. 177-190.

geniş çatı saçakları, üst kısımları basık kemerli cephe kaplamaları, cam malzemeye süslenmiş bina köşeleri, yapının oval giriş çıkmalarının yuvarlak sütunlarla taşınması geçmiş zamandan alıntı yapılmasını kanıtlar niteliktedir. Günümüzde Türkiye'nin diğer kamu yapılarında görülen benzer durum gibi, kentin en büyük idari yapısı olan İzmit'in yeni hükümet konağı, iktidarın, tarihin belirli bir dönemini ön plana çıkarma isteğini açıkça göstermektedir. Sıklıkla yapılan ve tarihsel üslupların yağmasına dönen mimari alıntılar, ne tarihi bir yapıyı yeniden canlandırmakta ne de yeni bir yapıyı eskitmektedir. Tarihi yapıları anıştırmayan bu yaklaşımla mimari öğeler takma bir figür gibi yapıda asılı kalmaktadır. Uğur Tanyeli'nin deyişiyle⁴⁷, Sosyal Bilimler'in tarih metodolojisinden faydalanmadan, bağlamından kopararak sadece biçimsel anlamda alıntılanan göstergelerdir ve kolektif belleğin sürekliliğine ne derece faydalı olacakları başka bir tartışma konusudur.

İncelenen eski (1976) ve yeni hükümet konaklarının (2014) projelerindeki ana fikirleri karşılaştıracak olursak; biri kare bütünlüklü bir form, diğeri dikdörtgene saptanan kare formlardan oluşmaktadır. Yeni binada bütünlüklü form parçalanmaya çalışılsa da eski hükümet konağındaki kapalı form düşüncesi devam etmektedir. Eski olanda galeri boşluğu olarak yaratılan alan tekrar değerlendirilmeye çalışılmış, yeni binada eskinin paralelinde bir düşünceyle oluşturulan galeri alanları ışıklık olarak kullanılmıştır. Tören alanı biçimleri de değişmiş, düz, dikdörtgen süslemesiz, gri döşemeli bir anma alanından, yuvarlak, farklı malzemelerin çoğaltıldığı çemberlerden oluşan, ortasında su figürleri olan süslemeli bir düzene geçilmiştir. Tarihi önemi olan camiyle karşılıklı durarak, güçlü bir temsiliyet oluşturan vilayet konağı, yeni durumda kentin üniversitesiyle ve adliye sarayıyla yakın konumlanmaktadır. Fakat bu yerleşimin tesadüfi bir şekilde üretildiği düşünülerek, bu planlamayla devletin en önemli kamu yapısının bölgesinde tek güç olma gayreti gözlemlenmektedir. Kompleksin bulunduğu alana, parselin iki kenarında bulunan büyük giriş kapılarıyla girilmektedir. Yüksek ve yuvarlak sütunların üzerine oturtulmuş dört tarafı basık kemerlerle çevrelenmiş kırma çatılı olan iki adet giriş, güvenlik kulübesinin iki yanına konumlandırılmıştır. Güvenlik kulübesinde araları kemerli sütunların üzeri çatıyla kapatılarak büyük bir yüksekliğe ulaşılmış ve kulübenin ön tarafında su figürleri kullanılarak gösterişli bir durum yaratılmıştır. Bu gösterişli durumun yanında, eski konağın tören alanından girilen valilik tarafının giriş kapısı dahi bulunmamaktadır. Yol kotundan yüksek olan meydana güvenlik kulübesi yanından birkaç geniş basamakla ulaşılmaktadır. Bu sadelik ve minimalizm eski valilik makamının mekân örgütlenmesinde de görülmektedir. Üç katlı eski binanın birinci katının bir bölümünde tören alanının bulunduğu kısma bakan cephede konumlanan vali makamı, vali odası, özel kalem ve ona ait iki adet büro, özel çalışma odası ve toplantı odasından oluşmaktadır. Yeni dönemde inşa

⁴⁷ Uğur Tanyeli, *Rüya, İnşa, İtiraz Mimari Eleştiri Metinleri*, Boyut Yayıncılık, 2013, İstanbul, s. 89-101.

edilen valilik makamı ise, binanın çatı katının tamamında tüm müdürlüklere ve tören alanı cephesine hakim noktada konumlanmakta ve içeriğinde özel protokol girişi holü, vali odası, özel kalem odası, yakın koruma odası, makam koruma bölümü, dinlenme odası, banyo ve elbise bölümü, özel görüşme odası, vali danışman odası, özel yemek odası ve mutfağı, toplantı salonu, kozmik büro ve arşivi, sekreter odası ve arşivi ve de özel kalem bürosu yer almaktadır.

Yeni yapılan komplekste sosyalleşme alanları, müdürlük binasının çatı katı planında oluşturulan yemekhane ve kafeterya bölümleriyle, ayrı bir kafe binası ve etrafında oluşturulan dinlenme ve yemek yeme alanlarıyla, vaziyet planının farklı bölümlerinde oluşturulan peyzaj unsurlarıyla çözümlenmiştir. Eski binanın ilk planlamalarında bu tarz mekanlar düşünülmemiş olmakla birlikte, binanın konumu gereği çeperi genişletilememiş, sosyal veya farklı alanlarda yeni eklentilerle diğer kamu birimlerinin inşa edilmesine veya genişletilmesine izin verememiştir. Bu nedenle kentin idari merkezi tek bir noktada toplanamamıştır.

Türkiye genelinde tasarlanan hükümet konaklarının ihtiyaç programlarına bakacak olursak; kentin valisine bağlı tüm birimleri bir araya toplama çabası görülmemekle birlikte, kentin ihtiyacına göre mevcut konumlarında çalışma şartları yetersiz görülen birimlere öncelik verilmektedir. Bazı durumlarda müdürlüklerin yoğunluk durumlarına göre kendine ait yeni binaları inşa edilmekte, bazen de benzer müdürlüklerin aynı bina içinde farklı yerde toplanması mümkün olabilmektedir. Ayrıca, yine kentin ihtiyacına göre farklı kamu birimlerinin de hükümet komplekslerine eklendiği örnekler de mevcuttur.⁴⁸ Sonuç olarak hükümet konakları ihtiyaç programlarında bir genelleme yapmak doğru olmamaktadır. İzmit'e bakıldığında ise hükümet konağı olarak tanımlanan komplekste valilik makamıyla birlikte, toplam alanın izin verdiği kadarıyla birçok müdürlüğün aynı çatı altında toplanmasıyla, kentte Cumhuriyet'in ilk yıllarından bu yana idari merkezin tek bir noktada konumlanması isteği gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Birbirinden çok farklı meselelerle uğraşan müdürlükleri bütünleşik kılmak hiç kolay olmamakla birlikte, birimler aynı binada tek girişle aynı merkezden dağıtılarak ve yine aynı girişle tüm birimler tek çatı altına alınarak eskinin bütünleşik form fikri aşılamamıştır. Bunun yanında iki farklı bina şeklinde tasarlanan proje biraz olsun kemikleşmiş olan bu düşünceyi kırmaya benzer niteliktedir. İzmit yeni Hükümet Konağı'nun kullandığı bu parçalı sistemle, mekân örgütlenmesini rahatlatığı, tek bir bina görünümünde beş ayrı binayı çalıştırdığı görülmektedir. Her bir parçanın çekirdekleri ayrılarak kendi içinde çözümlenmiştir. Eski binada da tuvalet ve merdiven konumlanması ayrı

⁴⁸ Bkz. Denizli Hükümet Konağı Mimari Projesi ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması İhtiyaç Programı (<http://www.mimdap.org/images/guncelhaberler/Denizli-Hukümet/sartname.pdf>) ve bkz. Bitlis Merkez Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması İhtiyaç Programı (file:///C:/Users/CuePlay/Downloads/bitlishukümetkonagisartnamesi.pdf)

biçimde üretilmiş olsa da, birimler arasında kesin çizgilerle ayırım yapılamadığı için, dışarıdan gelen ziyaretçide kafa karıştırıcı etki yaratmaktadır.

Christine Boyer'ın *The City of Collective Memory* başlıklı kitabında kentlerdeki kamusal alanların kolektif bellek ve kentsel imaj için önemi anlatılmaktadır. Kamusal alanlar, geçmiş, bugün ve gelecek arasında kurulan ilişkileri bağlayıcı nokta olarak nitelendirilmekte ve geçmiş ile kurulan ilişki, gelecek ile ilgili oluşturulacak referans noktalarını belirlemektedir.⁴⁹ Kolektif olanın çeşitli temsil katmanları aracılığıyla kurulduğu konusunda toplum tarafından giderek daha bilinçli hale gelinse de, kolektif belleğin belirlendiği yerler olan kamusal alanlar ve kamu yapıları o dönemin otoriter düşüncesinin belirlendiği genelgeçer doğruların dayatıldığı yerler olarak varlığını sürdürmektedir. Belleği bireysel bir mülkiyet olarak görmesine rağmen, geniş topluluklar tarafından paylaşıldığı için kolektif bellek olarak niteleyen Schudson, toplumsal belleği geçmişin bilgisini stratejik biçimde bulup getiren ve bu süreci toplumsal, psikolojik ve tarihi etkilerle yansıtan durum olarak görmektedir. Bu stratejik durumun çarpıtma dinamiklerini ise geçmişi ilginçleştirerek, kullanarak, öyküsüzleştirerek ve bilinebilir hale getirerek belirlemiştir.⁵⁰ Böylelikle Schudson her dönem toplumsal belleğin mimari olanla anlatılmak istenenin, bu çarpıtmalarla birlikte tartışma, çatışma ve anlaşmazlık boyutlarıyla eleştiriye çok açık bir özelliği olduğunu kanıtlamaktadır. Kentin en büyük devlet yöneticisinin bulunmasından ötürü şehirlerin en öncelikli kamu yapısı olan hükümet konaklarının, inşa edildiği dönemin hakim düşünce yapısını en kolay ve en direkt yöntem olan mimari dilde, kimi zaman bilinçli yolla kimi zaman doğal süreçle anlattığı düşünülmektedir. Geçmişin aynası, geleceğin referans noktası olacak bu dile sadece biçimsel ve görsel unsur olarak bakarak bu durumu indirgemek, tarihin ve belleğin saptırılmasından öte bir şey gibi durmamaktadır. Bunun sonucunda; kamu yapıları projelerinin toplumsal açıdan nelere mal olabileceği önemsenerek, daha dikkatli, bilinçli ve hassas çalışmalar dahilinde tasarlanmalıdır.

Kaynaklar

- Aru, Kemal Ahmet, "İzmit Şehri İmar Planı", *Arkitekt Dergisi*, 1953, Sayı: 9-12, s. 208-210.
 Boyer, Christine, *The City of Collective Memory*, Cambridge: MIT Press, 1998.
 Çadircı, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1997, s. 17-20.
 F. Yavuz Ulugün, A. *De Moustier'nin Seyahatnamesinde Kocaeli, Kocaeli Tarihi Osmanlı ve Ulusal Kurtuluş Döneminde Kocaeli*, İzmit 2002, s. 100.
 Huysen, Andreas, *Alacakaranlık Anıları Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek*, Metis Yayınları, İstanbul 1999, s. 177-190.

⁴⁹ Christine Boyer, *The City of Collective Memory*, Cambridge: MIT Press, 1998.

⁵⁰ Michael Schudson, "Kollektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri", *Coğito*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, s. 179-200.

- Kaya, Şennur, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İzmit Kenti (1839- 1938)*, KBB Kültür Yayınları-13, Kocaeli 2009.
- Mortaş, Abidin, "Hükümet Konakları", *Arkitekt*, Sayı: 11-12, İstanbul 1944, s. 250-252.
- Ongun, Burhan Arif, "İzmit İmar Planı", *Arkitekt*, 1936, Sayı: 1, s. 14-15.
- Schudson, Michael, "Kollektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri", *Cogito*, Yapı Kredi Yayınları, 2009, İstanbul, s. 179-200.
- Tanyeli, Uğur, *Rüya, İnşa, İtiraz Mimari Eleştiri Metinleri*, Boyut Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 89-101.
- Şenyurt, Oya, "Projeleri ve Belgeleriyle 20. Yüzyıl Başında İzmit Hapishanesi'nin Tasarımı", *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 352, İstanbul 2010, s. 60-65.
- Yazıcı, Nurcan "Government Office Buildings in Trabzon Province From Tanzimat Era to the Republic Period / Trabzon Örneğinde Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Hükümet Konağı Binaları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, Vol:1, Issue: 5, Fall,2008, s. 943-959.
- , "Haberler", *Arkitekt*, Sayı:06(30), İstanbul, 1933, s. 189-190.
- , "Duyumlar", *Arkitekt*, Sayı: 9, İstanbul, 1936, s. 273.
- , "Haberler", *Arkitekt*, Sayı: 193-194, İstanbul 1947, s. 290.
- , "Kocaeli Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması", *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 351, İstanbul 1973, s. 151-157.
- Kocaeli İl Daimi Encümen Kararları
Demokrat Kocaeli Gazetesi
Doğan Haber Ajansı
Kocaeli Gazetesi
Özgür Kocaeli Gazetesi
Türkyolu Gazetesi
Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi

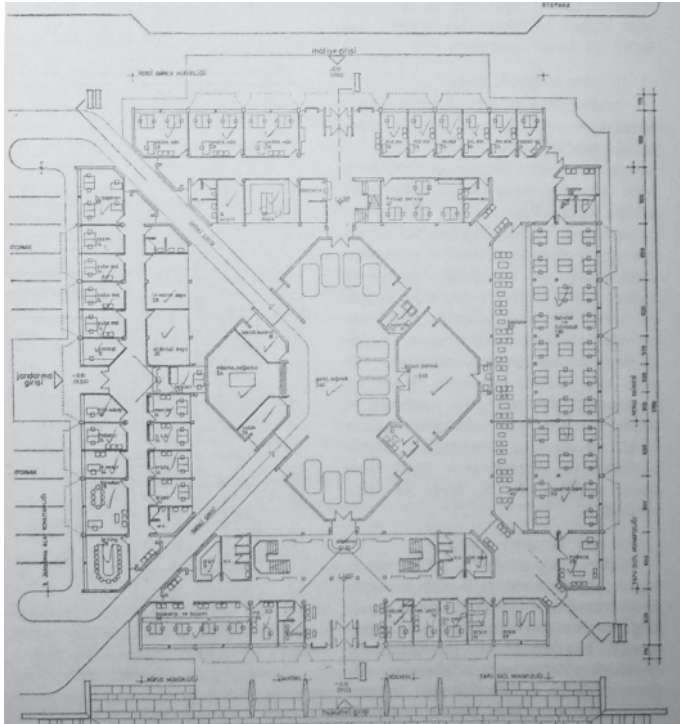
EKLER

1976 Yılında İnşa Edilen Hükümet Konağı'nın Mimari Planları

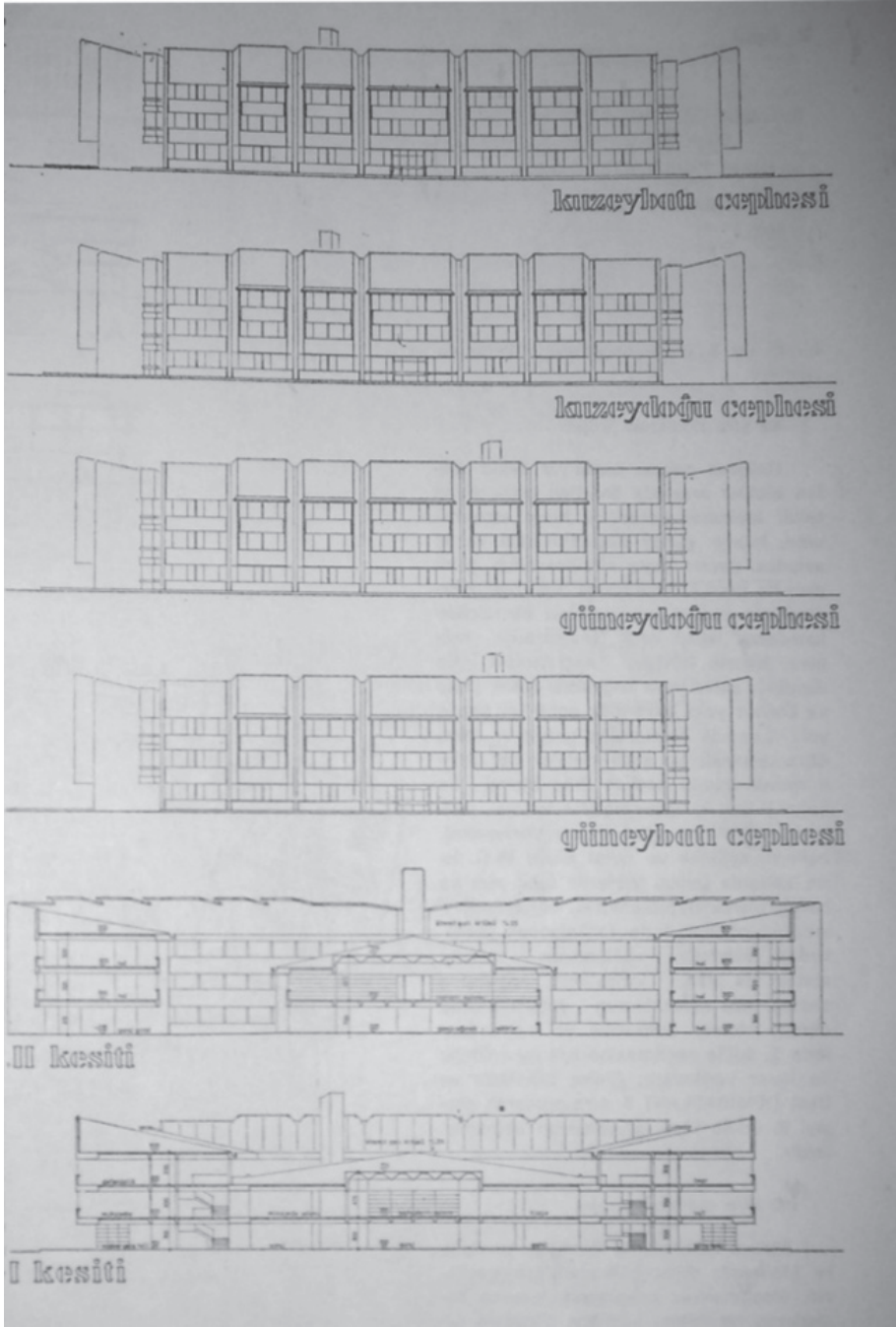
2014 yılında İnşa Edilen Hükümet Konağı'nın Vaziyet Planı ve Cepheleri

Hükümet Konağı vaziyet planı (Arkitekt Dergisi, İst., 1973, Sayı: 351, s.151-157).

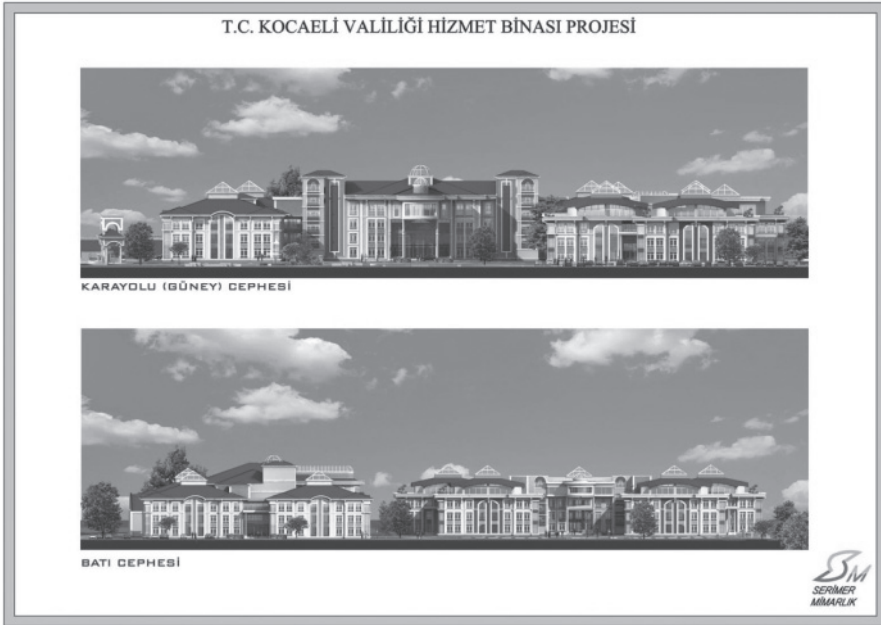
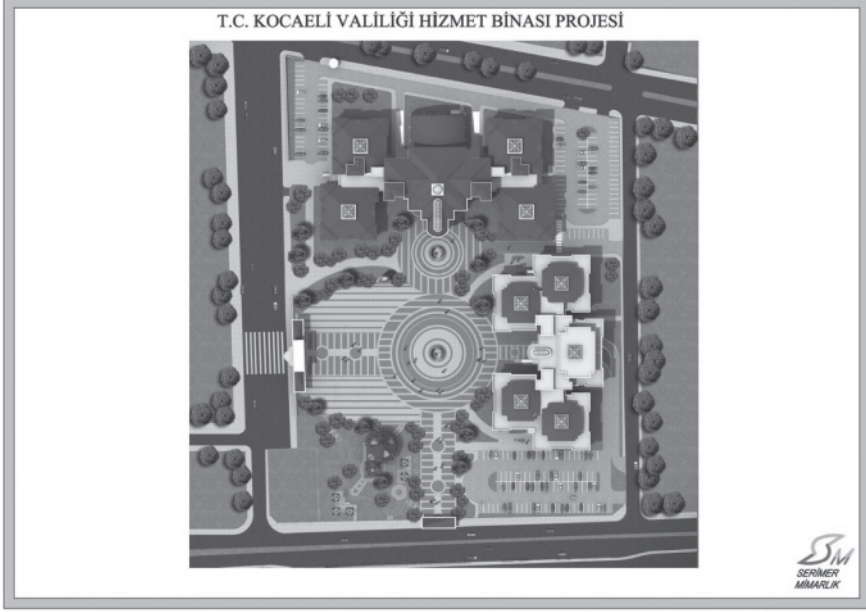

Hükümet Konağı zemin kat planı (Arkitekt Dergisi, İst., 1973, Sayı: 351, s. 151-157).

Hükümet Konağı görünüşler ve kesitler (Arkitekt Dergisi, İst., 1973, Sayı: 351, s. 151-157).

2014 yılında İnşa Edilen Hükümet Konağı'nın Vaziyet Planı ve Cepheleri

T.C. KOCAELİ VALİLİĞİ HİZMET BİNASI PROJESİ

T.C. KOCAELİ VALİLİĞİ HİZMET BİNASI PROJESİ

